

परिशिष्ट

पृष्ठ क्र. १७४ ते १७८

परिशिष्ट - १

सानिया:परिचय व ग्रंथ

नाव	-	सानिया (सुनंदा कुलकर्णी)
शिक्षण	-	एम्.कॉम.
जन्मतारीख	-	१० नोव्हेंबर १९५२
जन्मस्थळ	-	सांगली
पत्ता	-	सानिया,४८८,टेन्थ क्रॉस, सदाशिवनगर, बेंगलोर ५६००८०
व्यवसाय	-	लेखन
साहित्यप्रकार	-	कथा ,काव्य,कादंबरी,अनुवाद

सानिया यांची प्रकाशित पुस्तके :-

अ) कथासंग्रह :-

१)	शोध	सन १९८०
२)	प्रतीती	सन १९८९
३)	खिडक्या	सन १९८९
४)	दिशा घराच्या	सन १९९१
५)	ओळख	सन १९९२
६)	भूमिका	सन १९९४
७)	वलय	सन १९९५
८)	परिमाण	सन १९९६
९)	प्रयाण	सन १९९७
१०)	ओमियागे	सन २००४

ब) कादंबरी :-

४)	स्थलांतर	सन १९९४
५)	आवर्तन	सन १९९६
६)	अवकाश	सन २००१

क) अनुवाद :-

२)	वाट दीर्घ मौनाची	सन १९९६
----	------------------	---------

ड) काव्यसंग्रह :-

१)	अस्तित्व	सन २०००
----	----------	---------

‘ओळख’ आणि ‘दिशा घराच्या’ यातील दीर्घकथा पुन्हा कथासंग्रहात पुनर्मुद्रण केल्या.

‘त्यांतर’, ‘आपण आपले’ हे दोन दीर्घ कथासंग्रह प्रसिद्ध झाले. ‘मिळून साऱ्याजणी’ या

‘ओळख’ आणि ‘दिशा घराच्या’ यातील दीर्घकथा पुन्हा कथासंग्रहात पुनर्मुद्रण केल्या. ‘त्यांनतर’, ‘आपण आपले’ हे दोन दीर्घ कथासंग्रह प्रसिद्ध झाले. ‘मिळून साऱ्याजणी’ या नियतकालिकातही त्यांचे लेख, कथा, कविता प्रसिद्ध करण्यात आल्या. जपानच्या अनुभवातून त्यांनी काही लेख प्रसिद्ध केले. गौरी देशपांडे यांच्या व्यक्तिमत्त्वावर प्रकाश टाकणारे तीन लेख प्रसिद्ध झाले. ‘अनुष्टुभ सकाळ’ या दिवाळी अंकातही त्यांच्या काही कथा प्रसिद्ध झाल्या होत्या.

सानियांना मिळालेले विविध पुरस्कार :-

- १) ‘सार्वजनिक वाचनालय, नाशिक’ तर्फे अ. वा. वर्ती कथालेखिका पुरस्कार.
- २) साहित्य परिषदेचा पुरस्कार.
- ३) जयवंत दळवी स्मृति-पुरस्कार — ‘स्थलांतर’ कादंबरीसाठी.
- ४) राज्यशासन पुरस्कार.
- ५) वि.स. खांडेकर स्मृति-पुरस्कार - ‘परिमाण’ कथासंग्रहासाठी.
- ६) विभावरी पाटील पुरस्कार.
- ७) महाराष्ट्र साहित्य मंडळाचा शंकर पाटील पुरस्कार.
- ८) कमलाबाई ओगले पुरस्कार.
- ९) सौ. वासंती गाडगीळ पुरस्कार- ‘ओमियागे’ या कथासंग्रहासाठी.
- १०) महाराष्ट्र सरकारचा दिवाकर कृष्ण पुरस्कार.

परिशिष्ट - २
सानिया यांची मुलाखत

दिनांक — १४/१२/२००६

वार — गुरुवार

वेळ — ११:३०

ठिकाण — निवासस्थान (सानिया, जनरल जगन्नाथरावजी, भोसले मार्ग, १३/८ मधुबन, नरिमन पॉईंट, मुंबई - ४०००२१.

घरात पाऊल टाकल्याबरोबर त्यांनी प्रसन्न हास्याने स्वागत केले. 'आत या' म्हणाल्या. त्यांच्याकडे पाहून असे वाटलेच नाही की, त्या आता साठीच्या घरातील असतील. एकदम शांततेचे वातावरण.

मी : आपले नाव 'सानिया' हे टोपणनाव आहे. हे खरे नाव काय?

सानिया : होय. मी माझे खरे नाव कोणालाच सांगितले नाही. कारण नावापेक्षा माझ्या साहित्याकडे बघून, वाचून माझी ओळख व्हावी असे मला वाटते.

जन्म दिनांक : १०/११/१९५२

मी : जन्म ठिकाण कोणते?

सानिया : सांगलीमध्ये जन्म झाला.

मी : सांगलीमध्ये कोणी नातेवाईक असतील ना?

सानिया : नाही, माझे वडील इंजिनिअर होते. त्यामुळे ते देशभर फिरत होते. त्यावेळी आई, वडील सांगलीत होते म्हणून जन्म सांगलीत झाला. त्यानंतर मी सांगलीला कधी गेलेच नाही. लोक विचारतात जन्म कोठे झाला? म्हणून सांगली ठिकाण सांगते.

मी : शालेय शिक्षण कोठे झाले?

सानिया : तसे निश्चित सांगता येणार नाही. माझे वडील जेथे जात तेथे शिक्षण होत गेले. प्रत्येक वेळी नवीन शिक्षक भेटत गेले. पुणे, औरंगाबाद, नागपूर अशा बऱ्याच ठिकाणी शिक्षण घेतले. शेवटी मुंबई विद्यापीठातून एम.कॉम ची पदवी घेतली. एवढेच सांगू शकेन. नंतर एका कंपनीत काही दिवस काम केले.

मी : तुम्हाला भाऊ, बहीण किती? तुमचे यजमान कोठे असतात? काय करतात?

सानिया : माझ्या घरच्या माहितीपेक्षा माझे लेखन कसे आहे यावर माझ्या कुटूंबियांची ओळख होते. जात, धर्म न पाहता माझ्या लेखनात काय लिहलेले आहे. हे पाहणे महत्वाचे ठरले. माझे लिखाण 'सानिया' या नावाने आहे. हीच माझी आणि माझ्या कुटूंबियांची ओळख आहे.

- मी : तुम्ही भरपूर प्रवास केला आहे ना?
- सानिया : होय, माझे पती बँकेत काम करतात. त्यामुळे देशात मी भरपूर ठिकाणी प्रवास केला आहे. त्यामुळे मला वेगवेगळी माणसे भेटत गेली. अनेक प्रकारच्या स्त्रिया भेटल्या त्यावर मी लिहीत गेली. 'ओमियागे' कथासंग्रहातील तीन कथा पूर्णपणे जपानच्या पार्श्वभूमीवर आहेत. जपानमध्येच मी दीर्घ काळ राहिलेले आहे. सध्या मी मुंबईमध्ये आहे. परंतु त्यानंतर याच महिन्यात बेंगलोरला जाणार आहोत. बहुतेक करून आम्ही तेथेच स्थायिक होऊ असे वाटते.
- मी : तुम्ही वेगवेगळ्या ठिकाणी राहिल्यामुळे फिरल्यामुळे तुम्हाला बऱ्याच भाषा येत असतील.
- सानिया : होय.
- मी : तुम्हाला लेखनाची आवड कशी आणि केव्हा निर्माण झाली?
- सानिया : तसे निश्चित सांगता येणार नाही. शाळेत असल्यापासून मी लिखाण करीत होते. प्रवास सातत्याने होत असल्यामुळे जशी माणसे भेटली तशी लिहीत गेले. अजूनही मी लिहीत आहे.
- मी : तुमच्या किती कथा प्रकाशित झाल्या?
- सानिया : खरं तर 'माणसांच्या नात्यांचा शोध' हा माझ्या लिखाणाचा केंद्रबिंदू आहे. त्यामुळे ती नाती शोधण्यासाठी मी कथा लिहीत होते. साधारणतः १० कथासंग्रह प्रकाशित झाल्या आहेत. 'आपण आपले' यामधून अगोदर प्रकाशित झालेल्या दीर्घ कथा पुन्हा या कथासंग्रहात समाविष्ट केलेले आहेत.
- मी : तुमची गाजलेली कथा कोणती?
- सानिया : त्यावेळी 'दिशा घराच्या' हा कथा संग्रह लोकानां फार आवडला होता. मला सुद्धा या कथासंग्रहातील 'त्यानंतर....' या कथेने मला खूप आनंद मिळवून दिला. लोक सांगायचे देखील की तुमचे कथासंग्रह मिळत नाहीत अशी तक्रार देखील करायचे. मी प्रकाशकाला तसे सांगितले देखील. पण मीच ठिकठिकाणी फिरत असल्यामुळे मला नक्की काही कळत नाही.
- मी : तुमचे लिखाण दुसरीकडे प्रसिद्ध झाले आहे का?
- सानिया : मी एका ठिकाणी कधीच राहिले नाही. त्यामुळे तसे सांगता येणार नाही. दुसरीकडे कुठे झाले असेल तर मला माहीत नाही. माझ्यापर्यंत पोहचू शकत नाही. भुवनेश्वरला होते तेव्हा तेथे मराठी वृत्तपत्र, मासिक मिळत नसेल. मला वाटते मिळून साऱ्याजणी, दिवाळी अंक गृहशोभिका यामध्ये प्रसिद्ध झाले असावे. पण नक्की केव्हा प्रकाशित झाले ते मात्र सांगता येणार नाही.
- मी : तुम्हाला तुमच्या लेखनाविषयी काय वाटते?

सानिया : तसे पाहिले तर बऱ्याच स्त्रिया लेखन करत होत्या. माझ्या अगोदर कुसुमावती देशपांडे आणि माझ्या बरोबरीने प्रिया तेंडुलकर, गौरी देशपांडे, आशा बगे, उर्मिला सिरुर लेखन करीत होत्या. माझे वास्तव्य तसे शहरी भागात होते. तेथे असणाऱ्या स्त्रियांच्या समस्या त्यांच्या मनाचा, त्यांच्या नातेसंबंधाचा, त्यांच्या मैत्रीचा विचार करूनच त्यावर लेखन केले आहे. माझ्या कथेमध्ये नायिकेची भूमिका तिला काय वाटते? हेच येथे मांडावयाचे आहे. हे वाचकाने नेहमी लक्षात ठेवायला पाहिजे.

मी : 'खिडक्या' कथा संग्रहाविषयी थोडसे सांगा?

सानिया : 'खिडक्या' हा जुना कथासंग्रह १९८९ मध्ये प्रकाशित झाला. त्यात एकूण १४ कथा आहेत. स्त्री मनाचा आढावा घेणाऱ्या या कथा आहेत.

मी : 'दिशा घराच्या' या तुमच्या गाजलेल्या कथासंग्रहाविषयी तुम्हाला काय वाटते?

सानिया : यात एकूण चार कथा आहेत. हा एक दीर्घ कथासंग्रह आहे. तसे त्याविषयी नक्की सांगता येणार नाही. कारण हा एक अवघड कथासंग्रह आहे. स्त्री मनाची भावना, तीची मानसिक, भावनिक, शारिरीक अवस्था, तिचे म्हणणे येथे मांडले आहे.

मी : तुम्हाला स्त्रियांना काही संदेश द्यावासा वाटतो का?

सानिया : तसे काही नाही. माझ्या कथा वाचल्या म्हणजे माझे म्हणणे नेमके काय आहे ते आपोआप समजत जाते.

मी : मी आपल्या 'खिडक्या' आणि 'दिशा घराच्या' या पुस्तकांवर संशोधन करीत आहे. हे ऐकून तुम्हाला कसे वाटते?

सानिया : खरोखर ऐकून खूप आनंद झाला. कितीतरी लोक येतात, भेटतात आणि जातात. पण मला तू पत्र लिहलेस, भेटलीस आणि माझ्या पुस्तकांवर तू संशोधन करत आहेस हे ऐकून आनंद झाला.

शेवटी सानियांनी 'आपण आपले' हा कथासंग्रह मला भेट म्हणून दिला. एवढी मुलाखत पूर्व होईपर्यंत एक गोष्ट सातत्याने जाणवत होती. ती म्हणजे त्यांचे मराठी अस्खलित बोलणे. ऐवढे देश-परदेश दौरे केले तरी त्यांची मराठी भाषा प्रदूषित झालेली नाही. त्यांना मराठी आपली 'मातृभाषा' आहे याचा सर्वथा अभिमान आहे. शेवटी त्यांचा निरोप घेतला. प्रसन्न हास्याने जसे त्यांनी स्वागत केले तसाच त्यांनी निरोप ही दिला.

स्मानिया - पारिचय -

मी स्मानिया गावानेच पारिवर्थापरिष्कारण लेखन-कारण आहे आहे. ते मी साधारण कॉलेजच्या दिवसात, बाहेर लेखन-कारणातील काही काळात लेखन केले. ते घेण्याचा मुख्य व प्रयत्न उद्देश्य हा होता की आपले गाव-आडगाव यावरील जी ओळख आपल्या सामाजिक आयुष्यात परतून येते, ती राखून घ्या अशी प्रयत्न राखी. आडगावातून जाऊ-उपजाऊ याकडे लक्ष देऊन जाऊन अशाप्रमाणे एका चौकरीत येऊन जाते ते राखणे. म्हणून स्मानिया हे आवडलेले गाव कारण कोठे व आता तसेच माझी ओळख आहे. या गावानेच मी लिहिते, ओळखली जाते, मला काही व या गावाचा माझा काही अकाउंटरी आहे. लेखन हे माझे स्वतःच गाव आहे. आता दुसऱ्या लुकाच्या गावाची गरज शारांना पाहून मला असे वाटते. स्मानिया हे पुढेसे आहे.

माझा जन्म सांगलीतला साण परंतु लखनपूर अनेक गावातून गेले. त्यामुळे विविध वेगवेगळ्या सध्या बाळग व तिनि कॉलेजेस प्रथम साणे. माझे वास्तव्यही साण वराने असते त्यामुळे कोणत्या

(स्मानियांचे हस्ताक्षर)